

BOEDELVERDELING EN WANTROUWEN NA DE MOORD OP EEN WET

Chr. Maes*

'Le jardin reste ouvert pour ceux qui l'ont aimé'
Jacques PRÉVERT

Het is dan toch zover!

Met zijn arrest nr. 40/91 van 19 december 1991¹, zette het Arbitragehof een punt achter een reeks bevoegdheidsgeschillen tussen Staat en Gemeenschappen in verband met de jeugdbescherming, die wortel schoten in de Bijzondere Wetten tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980 en 8 augustus 1988.

Dit betekent evenwel nog niet dat er een einde komt aan de inhoudelijke discussies die over de Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming en de Decreten van 27 juni 1985 en 28 maart 1990 inzake bijzondere jeugdbijstand gevoerd worden. Het hervormingsdebat werd immers in zijn constructief-kritische benadering van de bestaande en werkzame Jeugdwet slechts door die hinderlijke bevoegdheidsconflicten in de war gestuurd. Dit nam niet weg dat de kritieken op de Decreten en hun talloze Uitvoeringsbesluiten reeds nadrukkelijk werden geuit nog vóór ze in het *Belgisch Staatsblad* verschenen.

In wat volgt wordt eerst teruggeblikt op het recente verleden met bijzondere aandacht voor de rechtspraak van het Arbitragehof over de jeugdbescherming, terwijl in een tweede deel enige beschouwingen over het hervormingsdebat zullen worden ontwikkeld.

Deel I. Een blik op het recente verleden

A. ER IS DWANG EN ER IS 'DWANG'

Eén passage uit het arrest nr. 66 van 30 juni 1988 van het Arbitragehof betreffende het beroep tot vernietiging van het Decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 27 juni 1985 inzake bijzondere jeugdbijstand was, zonet inspirerend voor de redactie van artikel 2 van de Wet van 8 augustus 1988 tot wijziging van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, dan zeker voldoende voor de Gemeenschappen om zich *bevoegd* te achten *voor de gerechtelijke jeugdbescherming*, waarbij ten aanzien van minderjarigen en, in voorkomend geval, van degenen die hen onder hun bewaring hebben, afdwingbare maatregelen kunnen

* Advocaat-Generaal bij het Hof van beroep te Gent.
1. *B.S.*, 17 januari 1992, 844.

worden genomen'.² Die passus luidt als volgt: 'De bevoegdheid van de Gemeenschappen inzake jeugdbescherming is niet beperkt tot aangelegenheden of onderdelen van aangelegenheden met een communicatief karakter. Ze wordt evenmin beperkt door het criterium van vrijwilligheid. De jeugdbescherming heeft trouwens altijd, ook waar ze van dwingende aard is, essentieel een finaliteit van hulp- en dienstverlening' (sub 2.B).

Hierbij horen een aantal bedenkingen:

a. Een basisidee uit het hervormingsdebat is dat individuele hulp slechts kan baten, wanneer positieve motivering en niet enkel een passieve aanvaarding bij de hulpbehoevende of -vrager aanwezig is, terwijl hulp onder dwang van gerechtelijke interventie veeleer de objectieve behoeften van de gemeenschap dan de subjectieve van de geholpene dienen.³ Het doet anno 1987-88 dan ook vreemd aan dat de Executieve van de Vlaamse Gemeenschap in haar Memorie voor het Arbitragehof de volgende stelling verdedigt (arrest nr. 66 sub 2.A.2): ...'de dwang is een instrument of modaliteit van hulpverlening of bijstand aan personen'...

b. Dit doet de vraag rijzen of de dwang uitgeoefend door de hulpverlening een andere dwang is dan deze inherent(?) aan gerechtelijke tussenkomst? Gerechtelijk ingrijpen is in elk geval doorzichtiger, vatbaar voor verhaal, tot in Straatsburg als het moet, op de voet gevolgd door advocaat en publieke opinie.⁴

Als de burger naar de hulpverlener stapt, doet hij dit om hulp te bekomen, niet om verplichtingen opgelegd te krijgen. Die verwacht hij wel als hij zich aan het oordeel van een rechter onderwerpt. Het was ongeveer deze filosofie die schuilging in het advies van de Raad van State van 20 juni 1984 aangaande het begrip 'persoonsgebonden aangelegenheden' van artikel 59bis, par. 2bis, lid 1 van de Grondwet en aangaande het begrip 'bijstand aan personen' uit de Bijzondere Wet tot hervorming der instellingen. Dit advies kwam tot stand nadat Staat en Gemeenschappen het niet eens konden worden over de interpretatie die ze in hun respectievelijke voorontwerpen van wet en decreet tot wijziging van de Wet van 8 april 1965 hadden gegeven aan het begrip 'jeugdbescherming met uitzondering van de aangelegenheden ressorterende onder het burgerlijk recht, het strafrecht en het gerechtelijk recht', van artikel 5, par. 1, II, 6° van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.⁵

Het kan geen kwaad er even aan te herinneren dat de Gemeenschappen het advies van de Raad van State negeerden en een 'commissie' onder voorzitterschap van een universiteitsprofessor het huiswerk lieten herschrijven. Plots werden de Gemeenschappen wél bevoegd geacht om aan natuurlijke personen ver-

2. *Gedr. St.*, VI. R., 1988-89, nr. 241/1,3.

3. BOUVERNE-DE BIE, M., 'Rechtshulp en jeugdbescherming', in *Dossier Rechtshulp*, themanummer *Socialistisch Welzijnswerk*, 1985, nr. 2, 60-73; MILLER, W.R., 'Motivation for treatment', *Psychological Bull.*, vol. 98, 1985, nr. 1.

4. JUNGER-TAS, J., 'Vrijwilligheid en dwang in hulpverlening en behandeling', *Justitiële Verkenningen*, 1991, nr. 2, 8.

5. R.v.St., Afd. Wetgeving, 20 juni 1984, *Gedr. St.*, VI. R., 1984-85, nr. 302/1, 8 e.v. Zie ook VAN KEYMEULEN, M., 'De bevoegdheid van Staat en Gemeenschappen inzake jeugdbescherming', *Contactblad D. Jb.*, 1987, nr. 3, 11 en 15 en *Gedr. St.*, Kamer, B.Z. 1988, nr. 516/6, 109.

plichtingen op te leggen, in de mate dat deze verplichtingen tot het domein van hun bevoegdheden behoren. Ze werden volgens deze 'commissie' bevoegd inzake de gerechtelijke jeugdbescherming, *in de mate dat de gerechtelijke maatregelen kunnen worden beschouwd als een modaliteit van hulpverlening*.⁶

Dit laatste advies zinderde door tot in de hiervoren neergeschreven passage van het arrest nr. 66 van 30 juni 1988 van het Arbitragehof en ten slotte tot in de Wet van 8 augustus 1988 die, overeenkomstig artikel 59bis, par. 2bis, lid 2 van de Grondwet, de persoonsgebonden materies nader omschreef.

c. De interpretatie als zou de hulpverlening zelf afdwingbare verplichtingen kunnen opleggen indien zulks functioneel is voor de bijstand of hulpverlening die ze wil verlenen (motief aangevoerd door de Vlaamse Executieve, weergegeven in arrest nr. 66 Arbitragehof, sub 2.A.2), is dus zeker niet deze van de Raad van State, maar ook niet die van de 'commissie RIMANQUE'. Het Arbitragehof heeft evenmin zulke interpretatie weerhouden.

Het komt derhalve, zo gelezen, de Gemeenschappen slechts toe 'dwang' uit te oefenen bij de organisatie van de hulpverlening, door beroep te doen op gerechtelijke maatregelen.

Het is derhalve de dwang onder de vorm van gerechtelijk ingrijpen die moet worden beschouwd als instrument of modaliteit van hulpverlening.

Om die reden verleende het Decreet van 28 maart 1990 tot wijziging van het Decreet van 27 juni 1985 inzake bijzondere jeugdbijstand de *jeugdrechtbank* de bevoegdheid voor het nemen van afdwingbare pedagogische maatregelen in geval van problematische opvoedingssituaties.

B. DWANG BIJ HULPVERLENING DUS TOCH NOODZAKELIJKERWIJZE VIA GERECHTELIJK INGRIJPEN

De dwang, het 'afdwingbare', kan slechts begrepen worden als een uitsluitend prerogatief van de rechtbanken. Luidens artikel 22 van de op 4 april 1990 bij Besluit van de Vlaamse Executieve Gecoördineerde Decreten inzake bijzondere jeugdbijstand – (verder G.D.) neemt de jeugdrechtbank kennis van problematische opvoedingssituaties in twee gevallen:

1. wanneer het openbaar ministerie een afdwingbare pedagogische maatregel noodzakelijk acht, nadat de zaak hem door de bemiddelingscommissie werd doorverwezen overeenkomstig artikel 17, § 2, lid 4 van de Gecoördineerde Decreten;

2. wanneer het openbaar ministerie een afdwingbare pedagogische maatregel dringend noodzakelijk acht, na te hebben aangetoond dat onmiddellijke bijstand en hulpverlening op vrijwillige basis niet mogelijk zijn en dat de integriteit van de persoon van de minderjarige gevaar loopt.

In het eerste geval zijn de maatregelen beperkt in duur, kan de jeugdrechtbank ze te allen tijde intrekken of wijzigen en zijn de meeste maatregelen (soms eenmalig) voor verlenging vatbaar.

6. *Gedr. St.*, VI. R., 1988-89, nr. 241/1,3.

In het tweede geval is de jeugdrechtbank beperkter in de keuze van de te nemen maatregelen en eindigen deze *van rechtswege* na 45 dagen te rekenen vanaf de dag dat de zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig werd gemaakt, wanneer vóór het verstrijken van die termijn vrijwillige bijstand en hulp door het comité werden georganiseerd of wanneer door de bemiddelingscommissie een minnelijke regeling werd tot stand gebracht of indien de bemiddelingscommissie overeenkomstig artikel 17, § 2 de zaak uit handen heeft gegeven (zeg maar: de bemiddeling is mislukt, maar gerechtelijk optreden wordt niet opportuun geacht... de hulpzoekende in de kou). Vinden comité en bemiddelingscommissie binnen de 45 dagen geen oplossing en komt de bemiddelingscommissie niet tot het besluit dat een gerechtelijk optreden niet opportuun is (en dus niet 'uit handen geeft'), dan kan het openbaar ministerie de zaak 'verder behandelen' (?) alsof het een problematische opvoedingssituatie betreft, hem door de bemiddelingscommissie doorverwezen als in geval 1. Vinden comité en bemiddelingscommissie wel een oplossing of geeft de bemiddelingscommissie de zaak uit handen, dan wordt de jeugdrechtbank hiervan per aangetekend schrijven verwittigd vóór het verstrijken van de 45 dagen.

Volgens artikel 40, § 2, lid 2 van de Gecoördineerde Decreten wordt de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank gedurende die 45 dagen op inactief gezet.

Ondenkbare toestanden voor mensen uit de praktijk, ... maar wie luisterde ooit naar hun stem in de 'new-look'-rage van wetten en decreten-voorbereiding tijdens de 'roaring eighties'? 'Roaring' omdat alles plots snel moest en liefst niet te seculair.

C. EEN OPEENSTAPELING VAN SCHIJN-PRIORITEITEN, KUNST- EN VliegWERK, ...

Zo moest het ontwerp van decreet (LENSSSENS) tot wijziging van het Decreet STEYAERT) van 1985, spijs het nog niet operationeel zijn van de bemiddelingscommissies en spijs het gebrek aan noodzakelijk overleg tussen de Gemeenschapsminister en zijn collega nationaal Minister van Justitie over de geëigende procedureregels, nodig om het luik 'gerechtelijke jeugdbijstand' in de praktijk uitvoerbaar te maken, zonder enige evaluatie van de werking van het eerste decreet, 'tegen de wil van, zowel de nationale wetgever in, als tegen deze van de sector, worden doorgedrukt om communautaire machtsoverwegingen'.⁷

Plots werd voor de Gemeenschapsminister de behandeling 'enigszins dringend', gezien de Wet tot verlaging van de leeftijd van burgerlijke meerderjarigheid tot achttien jaar vanaf 1 mei 1990 in werking zou treden.⁸

Als men dan weet, dat de tekst van het ontwerp van wet tot de verlaging van de leeftijd van burgerlijke meerderjarigheid tot achttien jaar 'on-afgewerkt' werd gestemd, dixit rapporteur PATAER ter zitting van 9 januari 1990 van de Senaat, omdat: 'ten eerste, de ambitie om perfecte wetteksten te produceren moet worden ingetoomd, wanneer blijkt dat er een groot onbegrip bij de publieke opinie zal

7. Verantwoording amendement VOGELS bij art. 11 van het ontwerp decreet, *Gedr. St.*, VI. R., 1988-89, nr. 241/2, 1 en 2.

8. Verslag MERCKX-VAN GOEY, *Gedr. St.*, VI. R., 1988-89, nr. 241/6, 11; *Hand.*, VI. R., 13 maart 1990.

ontstaan wanneer de verlaging van de meerderjarigheid opnieuw met enkele maanden wordt uitgesteld; ten tweede, men weet dat artikel 45 van het ontwerp (dat artikel 37bis invoegt in de Wet van 8 april 1965) volgens de uitdrukking van de minister (van Justitie), in feite als een voorlopige maatregel moet worden beschouwd in afwachting van een grondige herziening van de Wet van 8 april 1965 door de Gemeenschapsraden, waarvan de voorbereiding noodzakelijkerwijze zal moeten gebeuren door de bevoegde gemeenschapsministers in overleg (sic) met de nationale minister van Justitie ...⁹, dan stemt dit bij elke rechtgeaarde democraat tot diep nadenken over onze instellingen.

Nog nadrukkelijker gaan de wenkbrauwen fronsen als uit de algemene bespreking van het ontwerp van decreet op 21 maart 1990 blijkt hoe weinig oor werd verleend aan een pertinente tussenkomst in volgende bewoordingen: 'het is in elk geval een feit dat de sfeer die de laatste jaren is gecreëerd als gevolg van de bevoegdheidsconflicten een bijkomende provocatie best kan missen. De deskundigen – ik treed hen hierin bij – pleiten dan ook voor overleg en bezinning alvorens over te gaan tot regelgeving ... Op vraag of er overleg werd gepleegd antwoorden de nationale en de regionale Ministers immers verschillend ...'. Deze mening werd trouwens gedeeld door de heer HANCKÉ, die een eigen voorstel van decreet indiende dat uitdrukkelijk afzag van de onmiddellijke regeling van de gerechtelijke bescherming, maar die zich blijkbaar als lid van de meerderheid gedwongen voelde om mee te spelen in een strategie die enkel, tegen de wil van de betrokkenen in de sector, kan verklaard worden vanuit een machtspelletje, een soort revanche van de Vlaamse Gemeenschap ten aanzien van de nationale overheid ... Dit decreet is momenteel juridisch overbodig.¹⁰

Niet te verwonderen dus, dat de Ministerraad in toepassing van artikel 1, 1° van de Bijzondere Wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, dit Hof in oktober 1990 een verzoek richtte tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van de artikelen 9, 2°, 13, 16, 21, 22, 4°, 7°, 8° en 10° en 26 van het Decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 28 maart 1990.

Het zou ons te ver leiden alle gevolgen van het op 19 december 1991 door het Arbitragehof gevelde arrest te bespreken, maar we zullen op een drietal punten nader ingaan, met bijzondere aandacht voor de (niet-vernietigde) bepalingen betreffende de zaken die op grond van hoogdringendheid bij de jeugdrechtbank aanhangig worden gemaakt.

D. IS HET WOORDJE 'VAN RECHTSWEGE' DE NODELOZE STEEN IN DE POEL?

Althans, zo lijkt het.

Voor een goed begrip citeren we de tekst van artikel 22sexies, § 2 (art. 27, § 2 G.D.) ingevoegd onder het hoofdstuk 'gerechtelijke jeugdbijstand' door artikel 13 van het Decreet (LENSSSENS): 'De in § 1 bedoelde maatregelen eindigen *van rechtswege* na vijfenveertig dagen, te rekenen vanaf de dag dat de zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig werd gemaakt, wanneer voor het verstrijken van die termijn vrijwillige bijstand en hulp door het comité werden georganiseerd, wan-

9. *Parl. Hand.*, Senaat, 9 januari 1990, p. 1285-1286.

10. M. VOGELS in *Hand.*, VI. R., 1989-90, 21 maart 1990.

neer door de bemiddelingscommissie een minnelijke regeling werd tot stand gebracht, overeenkomstig artikel 17, § 1, of wanneer de bemiddelingscommissie, overeenkomstig artikel 17, § 2, de zaak uit handen heeft gegeven. Indien dit niet het geval is, kan het openbaar ministerie de zaak verder behandelen alsof het een problematische opvoedingssituatie betreft, bedoeld in artikel 22, lid 1, 1°.

Het is ondenkbaar dat dit gewraakte, doch geenszins door het Arbitragehof vernietigde artikel, kan geïnterpreteerd worden alsof de loutere kennisgeving door een comité voor bijzondere jeugdzorg van de organisatie van vrijwillige bijstand en hulp of door een bemiddelingscommissie van een tussengekomen minnelijke regeling of een uithandengeving vóór de 45 dagen te rekenen vanaf de dag dat de zaak bij de jeugdrechtbank aanhangig werd gemaakt op grond van dringende noodzaak, de door de jeugdrechtbank genomen maatregelen *reeds vóór* deze 45 dagen van rechtswege zou doen eindigen.

Het Arbitragehof zou alsdan de kloof tussen de nationale Rechterlijke Macht enerzijds en de kabinetten en administratie van de Gemeenschappen anderzijds nog dieper hebben gemaakt. Het zou een te duidelijk bijkomend teken aan de wand zijn geweest voor het zich opdringend overwicht van de kabinetten en hun uitvoerders, de administratie, op de rechterlijke macht en, horresco referens, een terugkeer naar de situatie ante 1831.

Dit zou immers betekend hebben dat betwistingen met subjectieve rechten tot voorwerp, aan de bevoegdheid van de rechtbanken zouden kunnen onttrokken worden in strijd met artikel 94 *juncto* artikel 8 van de Grondwet.¹¹

De artikelen 92, 93 en 94 van onze Grondwet verzetten er zich tegen, dat geschillen betreffende de bescherming van de fysieke en psychische integriteit van de minderjarige en de ingrepen in het privé- en gezinsleven van de gezinnen waartoe ze behoren (art. 8 E.V.R.M.), aan andere dan met eigenlijke rechtspraak belaste organen zouden worden overgelaten. De burgerlijke rechten zijn niet beperkt tot het Burgerlijk Wetboek. Ze omvatten mede de meeste grondrechten die aan de Belg zijn toegekend.¹² Geschillen hierover kunnen enkel door de Hoven en Rechtbanken worden beslecht.

En zelfs mocht het gaan om politieke rechten, dan dient vastgesteld te worden dat noch het comité voor bijzondere jeugdzorg noch de bemiddelingscommissie administratieve rechtscolleges zijn¹³ waaraan de wet, bij wijze van uitzondering op de principiële bevoegdheid van de Hoven en Rechtbanken, de beslechting van geschillen omtrent die rechten zou kunnen opdragen. Ze zouden zelfs onmogelijk bij wet tot dit statuut kunnen worden verheven.

Zodat met Procureur-Generaal M. LECLERCQ, in zijn merkwaardige bijdrage in *La Belgique judiciaire* van 1889 kan worden herhaald: 'pouvoir souverain, le pouvoir judiciaire est exclusif des commissions et des tribunaux extraordinaires, qui naissent et qui passent avec les intérêts et les passions du jour, dont ils subissent la domination arbitraire'.¹⁴

11. ALEN, A., *Algemene beginselen en grondslagen van het Belgisch Publiekrecht*, Brussel, E. Story-Scientia, dl. I, 193-195.

12. SENELLE, R., *Commentaar op de Belgische Grondwet*, 348.

13. De Vlaamse Executieve is het trouwens met deze zienswijze eens: 'de bemiddelingscommissie is een buitengerechtigd orgaan' (arrest nr. 66 van het Arbitragehof van 30 juni 1988, sub. 8.A.2).

14. 'Un chapitre du droit constitutionnel des Belges', *B.J.*, 1889, (1265), 1287.

Met als gevolg, ten minste wanneer de uitvoerende macht in een besluit de grondwettelijke regels mocht overtreden: 'si une juridiction contentieuse est établie malgré l'interdiction constitutionnelle, autrement qu'en vertu de la loi, les cours et tribunaux ont le devoir de refuser l'application de l'arrêté en tant qu'il établit cette juridiction', aldus de vordering bij het bekende arrest van het Hof van Cassatie van 21 december 1956.¹⁵

Als de regels van de strafvordering van toepassing zijn (en dit blijkt het geval te zijn gezien de bewoordingen van art. 62 van de Wet van 8 april 1965), dan wordt de vordering in jeugdbeschermingsaangelegenheden uitgeoefend door de organen van de Staat en niet door particulieren¹⁶ en ... 'il ne peut pas appartenir à l'autorité administrative de décharger les tribunaux d'un devoir qui leur est imposé par la loi et spécialement de celui de trancher les contestations qui sont réservées à leur compétence par le législateur'.¹⁷

Aanvaarden dat een vonnis of beschikking van de jeugdrechtbank niet door dezelfde jeugdrechtbank kan worden tenietgedaan of door de beroepsinstantie die over het verhaal oordeelt, is bovendien ingaan tegen het bepaalde in de artikelen 59 en 60 van de Jeugdwet: maatregelen kunnen slechts op verzoek, op vordering, ambtshalve of na verhaal worden ingetrokken of gewijzigd.

De administratie kan hierin niet interfereren ... : 'sur l'acte de juridiction ne saurait s'exercer le contrôle de l'autorité supérieure au titre de la tutelle administrative'.¹⁸

Alhoewel de Gecoördineerde Decreten niet voorzien in de onmiddellijke beëindiging van de gerechtelijke interventie, maar slechts na een termijn van 45 dagen, was het toch deze bedreiging van het principe van de scheiding der machten, waarbij volgens artikel 30 van de Grondwet de rechterlijke macht enkel doorhoven en Rechtbanken wordt uitgeoefend, welke voor de Ministerraad voldoende was om het Arbitragehof te verzoeken artikel 22*sexies*, § 2, 3, 4 en 5 van het Decreet (LENSSSENS) in zijn geheel of in zijn onderdelen te vernietigen.

Het aangewende (technische) argument 'schending van het gezag van gewijsde', was evenwel vooraf gedoemd om afgewezen te worden, nu de beschikkingen van de jeugdrechtbank (bij hoogdringendheid) op grond van artikel 52 van de Jeugdwet genomen, slechts beschikkingen zijn alvorens recht te doen en zulke beslissingen geen gezag van rechterlijk gewijsde genieten.¹⁹

Ten slotte luidt het motief van het Arbitragehof om te beslissen dat de aangevochten bepalingen van het artikel 22*sexies*, § 2, 3, 4 en 5 de grondwettelijke bevoegdheidsregels *niet* schenden als volgt:

'Met uitzondering van de maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd – artikel 5, § 1, II, 6°, littera d) – zijn de Gemeenschappen bevoegd om de maatregelen te bepalen die door de jeugdrechtbanken kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen, met name in problematische opvoedingssituaties. Die bevoegdheid omvat ook de bevoegdheid om enkel en alleen een einddatum voor die maatregelen vast te stellen of nog om een dergelijke einddatum vast te stellen en hun verlenging na die einddatum ondergeschikt

15. *Pas.*, 1957, I, 430 (465).

16. DHAENENS, J., *Belgisch strafprocesrecht*, Gent, E. Story-Scientia, dl. I, vol. A, p. 83 e.v.

17. Vordering bij Cass., 21 december 1956, *l.c.*, 443.

18. Vordering bij Cass., 21 december 1956, *l.c.*, 442.

19. Cass., 11 augustus 1851, *Pas.*, 1852, I, 233 e.a.; art. 24 Ger. W.

Ingevolge het Besluit van de Vlaamse Executieve van 22 mei 1991 inzake erkenningsvoorwaarden en subsidiënormen van de voorzieningen bijzonder jeugdbijstand en de Ministeriële Circulaire BBJ 2/M.O./91/4 van 25 juni 1991, ontvangt de sociale dienst, bij uitsluiting van de behandelende jeugdrechter, de zesmaandelijks evaluatieverslagen over de geplaatste minderjarigen vanuit de instellingen.

De directies van de instellingen beperken weldra geheel of gedeeltelijk de tussenkomst van de jeugdrechter in de verlofregeling van de door hem geplaatste jongeren, van zodra de Executieve nadere regels zal hebben bepaald met betrekking tot het opvoedingsregime en het pedagogisch concept en programma van de voorzieningen in uitvoering van artikel 22ter van het Decreet LENSSENS (art. 24 G.D.)...

Ten slotte zijn de jeugdrechters noch min noch meer verworden tot getolereerde conciërges, te misbruiken machtsuitoefenende nachtwinkels voor de momenten waarop de welzijnsdiensten slapen, op weekend zijn of vakantie houden.

F. HOE DAN NOG VERTROUWEN?

Dit belazerd gevoel, dit gebrek aan vertrouwen wordt met machteloosheid door mensen van goede wil gedragen. Machteloos omdat het 'nieuwe' bovendien zichzelf nog niet kent. Het veld signaleerde immers reeds de onvermijdelijke kinderziekten van de door de decreten herschikte jeugdbijstand.

Er zijn problematische communicatielijnen tussen parket en bemiddelingscommissie, tussen bevolkingscommissie en comité voor bijzondere jeugdzorg, tussen jeugdrechtbank en sociale dienst ingevolge nieuwe terreinvormings- en afbakeningsspogingen.

Er zijn overgangsproblemen ontstaan ingevolge de onduidelijke herdefiniëring van de inhoud van het werk en de onaangepastheid van de personeels- en administratieve omkadering.²²

Uit de dagelijkse praktijk werd mij gerapporteerd, dat in de conflictsituatie tussen ouders en kinderen, erover geklaagd wordt dat het comité voor bijzondere jeugdzorg en de bemiddelingscommissie niet verleerden de mogelijke tussenkomst van de jeugdrechtbank als drukkingsmiddel aan te wenden tot 'slagen' van het akkoord. Er mocht nochtans, volgens de wil van de decreetgever, 'naar de cliënt toe geen indruk (sic) ontstaan dat er ... enige band is met het gerecht'...²³

Sommige ouders ervoeren naderhand dat enkel aan de grieven en wensen van de kinderen belang werd gehecht en vonden geen steun om de contacten met hun kind te herstellen.

Wat mij betreft heb ik wel wat bedenkingen bij de inhoud van emancipatorische motiveringen. Tot waar? Het heeft inderdaad niets emancipatorisch meer, door lankmoedig optreden of ondoordachte eigentijdsheid een kind geoefend te zien raken in vormen van gefatsoeneerde prostitutie, gehard in soft drugs of het het trieste voorrecht te laten vrienden te mogen tellen in zich marginaliserende subculturen.

22. Verslag hoorzitting Overijse, 5 juni 1991, *Contactcomité - Contact-bulletin*, nr. 6/1991.

23. Verslag BOURGEOIS, *Gedr. St.*, Vl. R., 1984-85, nr. 309/2, 11.

Wil men dus de vorming van een chronisch ziektebeeld vermijden, dan is niet alleen een gesmeerde organisatie, maar ook een attitudewijziging noodzakelijk binnen de jeugdbijstand.

Anders wordt het drummen aan de deur van het parket, enerzijds omdat de situaties wegens 'case overload' en/of 'laisser aller' zodanig verzieken, dat onmiddellijke bijstand- en hulpverlening op vrijwillige basis niet meer mogelijk is (art. 22, 2°) en anderzijds omdat het parket wel altijd een kleine overtreding van de strafwetten binnen de problematische opvoedingssituatie om weet te toveren tot een als misdrijf omschreven feit. Dit laatste zou een duidelijk vertekend statistisch beeld van de jeugd delinquentie tot gevolg hebben, waardoor de publieke opinie dan weer een verhoogde repressieve aanpak zou eisen.²⁴ Zulke toestanden kan de jeugdzorg in het algemeen missen als de pest.

Maar van de gevolgen van haar arresten hoeft het Arbitragehof inderdaad niet wakker te liggen.

G. *HANDEN AF VAN DE MINDERJARIGE DIE EEN ALS MISDRIJF OMSCHREVEN FEIT PLEEGDE*

Het zou ons te ver leiden uitvoeriger terug te komen op dit tweesporenbeleid van de Gemeenschapsminister, dat door de vernietigende wissel van de Arbitragehof-motieven sub 3 B terug op één spoor werd gezet. Het 'tweesporenbeleid' van Gemeenschapsminister LENSSENS was terug te vinden in het vernietigde artikel 22septies van het Decreet van 28 maart 1980 (art. 28 G.D.): 'Indien zij geen toepassing maakt van bij wet bepaalde maatregelen met een sanctionerend karakter, kan de jeugdrechtbank, wanneer minderjarigen wegens een als misdrijf omschreven feit worden vervolgd, één van de maatregelen nemen die voorzien zijn in artikel 23, § 1, voor zover een wet betreffende de opgave van maatregelen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, dit toelaat'.

Hij wilde hierdoor ten aanzien van de 'niet echte delinquent' de jeugdrechter de mogelijkheid bieden hulpverlenend op te treden via de opvangmogelijkheden die de Gemeenschap ter beschikking stelt van jongeren in problematische opvoedingssituaties. Deze visie werd uitvoerig bestreden in de Vlaamse Raad. Het debat is onder meer als avondlectuur van de handelingen nr. 29 d.d. 21 maart 1990 (p. 1173 e.v.) best genieftbaar. Bemoedigend is het evenwel, dat de Gemeenschappen de intentie hadden uitgedrukt, de uitvoering van de eventueel door de nationale wetgever op te geven afdwingbare pedagogische maatregelen die ten aanzien van minderjarige delinquenten zouden kunnen worden genomen, in afzonderlijke afdelingen van de voorzieningen, die minderjarigen in het raam van de hulpverlening huisvesten, te doen plaatsvinden.²⁵

Volledig terecht oordeelde het Arbitragehof verder dat, decretaal, het artikel 42 van de Wet van 8 april 1965 slechts kon worden opgeheven, in zoverre het aldaar bedoelde toezicht op minderjarigen betrekking heeft op niet-delinquente

24. HIRSCH, J.-L., 'L'avenir de la protection de la jeunesse en Belgique', in *Justice et jeunes délinquants*, Brussel, Bruylant, 1989, 52-53.

25. Verslag MERCKX-VAN GOEY, *L.c.*, 14; amendement VOGELS, *Gedr. St.*, VI. R., 1988-89, nr. 241/2, 5; *Hand.*, VI. R., 1989-90, 21 maart 1990, 1175.

minderjarigen ten aanzien van wie een gerechtelijke jeugdbeschermingsmaatregel werd genomen, en dus niet ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd. De nationale wetgever blijft overigens niet alleen bevoegd voor de 'opgave' van maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, maar ook voor de 'opvolging' van en derhalve het toezicht op die maatregelen.

Tot slot oordeelde het Arbitragehof in het arrest nr. 2/92 van 15 januari 1992²⁶ dat de nationale wetgever bevoegd blijft voor de inhoudelijke omschrijving van de maatregelen (waarvan de duur een element (is), die ten aanzien van minderjarigen die als misdrijf omschreven feiten hebben gepleegd, kunnen worden genomen en die na hun meerderjarigheid behouden kunnen blijven.

Dit stemt dan weer tot nadenken over de bevoegdheid die de Gemeenschappen zich zou aanmeten, om de objectieve criteria, die ze aan de door haar erkende voorzieningen oplegt, om te buigen tot subjectieve voorwaarden die de 'opvolging' door de jeugdrechtbank van 'delinquente' pupillen onmogelijk zouden maken of bemoeilijken (cf. art. 23, § 2 Decreet STEYAERT, art. 22ter Decreet LENSSENS; art. 24 en 31, § 2 G.D.).

H. ER IS MET DE ZIEL NIETS VERANDERD ... OF TOCH?

Ten slotte is er iets, op het eerste gezicht niet merkbaar, aan de aandacht van eenieder ontsnapt.

De opheffing van artikel 76 van de Wet van 8 april 1965²⁷ door artikel 22, 10° van het Decreet LENSSENS en zijn vervanging door artikel 31bis van dit Decreet (art. 44 G.D.)²⁸ werd door het Arbitragehof ongemoeid gelaten.

Beide teksten overlappen elkaar niet:

1. in de Wet van 8 april 1965 werd niet enkel op nadrukkelijke wijze natuurlijke en rechtspersonen verplicht de godsdienstige en wijsgerige overtuiging van de gezinnen waartoe de minderjarigen behoren te eerbiedigen. De verplichting gold ook, gespecificeerd, voor de gerechtelijke en administratieve overheden, de verenigingen, instellingen of inrichtingen;
2. in de Wet van 8 april 1965 diende ook de taal van de gezinnen geëerbiedigd te worden;
3. in de Wet van 8 april 1965 bestaan nog steeds maatregelen ten aanzien van de ouders, met name ontzetting uit het ouderlijk gezag, toezicht op de gezinsbijslag of andere sociale uitkeringen, waarbij evenzeer door elkeen voor het respect

26. *B.S.*, 28 februari 1992, 4220, overw. 1.B.2. en 1.B.3.

27. 'De gerechtelijke en administratieve overheden alsmede de natuurlijke personen of rechtspersonen, de verenigingen, instellingen of inrichtingen die hun medewerking dienen te verlenen bij de maatregelen die ter uitvoering van deze wet zijn genomen, moeten de godsdienstige en wijsgerige overtuiging en de taal van de gezinnen waartoe de minderjarige behoort, respecteren'.

28. 'Elke persoon die, in welke hoedanigheid ook, zijn medewerking verleent aan de toepassing van deze gecoördineerde decreten of van een wet betreffende de opgave van maatregelen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd moet de godsdienstige, ideologische en wijsgerige overtuiging van de gezinnen waartoe de minderjarigen behoren of van de personen bedoeld in de artikelen 30 en 37, eerbiedigen'.

van de godsdienstige en wijsgerige overtuiging en van de taal diende te worden gemaakt.

Dit doet twee bedenkingen rijzen, één op bevoegdheidsrechtelijk vlak, een andere meer ten gronde.

Het kwam de Gemeenschappen vooreerst niet toe de plicht tot respect van de godsdienstige en de wijsgerige overtuiging en de taal van de gezinnen waartoe de minderjarigen behoorden te ontzeggen met betrekking tot een materie welke aan haar bevoegdheid ontsnapt ingevolge artikel 5, § 1, II, 6°, littera e.) van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980, zoals gewijzigd bij deze van 8 augustus 1988.

De niet-vernietiging van artikel 22, 10° van het Decreet LENSSENS betekent dat de jeugdrechtbank in haar keuze van de provoogd geen rekening meer moet houden met de godsdienstige en wijsgerige overtuiging, noch met de taal van het kind waarvan de ouders uit het ouderlijk gezag zijn ontzet en dat de comités voor bijzondere jeugdzorg, sedert de Ministeriële Circulaire BBJ7/M.01 van 20 april 1990, in hun begeleiding van de pro-voogd op dit stuk de vrije hand hebben.

Minstens schendt artikel 22, 10° van het Decreet van 27 mei 1985, in de mate dat het dat artikel 76 van de Wet van 8 april 1965 volledig opheft, de regels die door of krachtens de Grondwet zijn vastgesteld voor het bepalen van de onderscheiden bevoegdheid van de Staat, de Gemeenschappen en Gewesten.

Ten gronde wou ik desbetreffende de lezer uitnodigen een zoektocht te ondernemen naar het waarom van die, althans voor vrije geesten, belangrijke passus in wetten en decreten en zich af te vragen waarom de aandacht plots vervaagt.

Het artikel 76 van de Wet van 8 april 1965 is, zonder enige discussie in het parlement, met toevoeging van het woord 'taal', ontleend aan artikel 47 van de Wet van 15 mei 1912 betreffende de kinderbescherming.²⁹

De motieven voor het, ingevolge het amendement van Volksvertegenwoordiger FÉRON van 18 april 1912 tot stand gekomen artikel 47, blijven anno 1992, zeer actueel: 'dans notre pays, les établissements privé d'enseignement et de charité sont, en quelque sorte, le monopole d'une religion', ... 'J'ai voulu, par mon amendement, préciser l'application de cette liberté de conscience, dans le choix de l'établissement qui recevra l'enfant'... 'je ne ferais nulle difficulté d'étendre à ces institutions (publiques) la portée de mon amendement'.³⁰

Wie het *Belgisch Staatsblad* van 17 januari 1992, waarin het besproken arrest nr. 40/91 van het Arbitragehof gepubliceerd staat, verder doorbladerde, stelde wellicht ook met ontstentenis vast, dat artikel 14 van het bij Wet van 25 november 1991 goedgekeurde Verdrag inzake de rechten van het kind van 20 november 1989 moeilijk te rijmen valt met de door de Vlaamse Gemeenschap aangekleefde (weinig emancipatorische) visie over het onvermogen voor minderjarigen er een ander godsdienstige of wijsgerige overtuiging op na te houden dan deze van de gezinnen waartoe ze behoren (art. 31bis van het Decreet LENSSENS – art. 44 G.D.).

29. *Verslag DE RIEMAECKER/LEGOT-TERWAGNE, Pasin.*, 1965, 542 (m.b.t. art. 84 en 85).

30. *Parl. Hand.*, Kamer, 1911-12, 1723-1724-1725-1759-1760.

I. CONCLUSIE VAN DEEL I

De voorafgaande beschouwingen leiden tot een kernachtige doch duidelijke conclusie: de rechterlijke macht is werkelijk te weinig waakzaam (geweest).

Deel II. Een blik op de toekomst

Nu de achterhoedegevechten gestreden zijn met de lang voorspelde resultaten³¹, moet de blik op vooruit worden gericht.

Is het nu nog fout te stellen dat welzijnszorg en justitie een essentieel maar niet steeds vernoemd gemeenschappelijk oogmerk hebben, nl. sociale controle? Deze sociale controle kan bereikt worden, hetzij door (preventieve) sociale begeleiding (algemeen en individueel), hetzij, waar deze begeleiding faalt of gefaald heeft, door aanpak van de symptomen (waaronder delinquent gedrag), met als enige functie normbevestiging door maatschappijregulerende reactie.

Terloops mag worden gezegd dat, hoewel vastgesteld wordt dat de overheid bewust of onbewust fenomenen doet ontstaan of aanwakkert (in haar sociale en economische politiek), die ze terzelfdertijd of daarna genoodzaakt wordt te onderdrukken (repressief)³², justitie nalaat op *actievare wijze* in de algemene sociaal-economische politiek te interfereren.

A. BASISGEGEVENS VOOR EEN NIEUW JEUGDSANCTIERECHT MET DUIDELIJK EMANCIPATORISCHE EN ZINVERLENDE COMPONENTEN

De efficiëntie van de maatschappijregulerende reactie is recht evenredig met de *uitvoering* van de reactie, niet met de reactiebepaling op zich.

Ten aanzien van jeugddelinquentie verdient een nieuwsoortige aanpak, een anderssoortige reactievorm van de maatschappij de voorkeur, niet enkel omdat dit plots door nieuwe initiatieven in de regelgeving een kans verdient, maar omdat de voor de hand liggende alternatieven om diverse redenen niet overtuigen.

De nationale wetgever heeft – in de huidige stand van zaken – twee reactievormen voor het grijpen:

- a. de pedagogische maatregelen voorgesteld door de Gemeenschappen;
- b. de reactievormen ten aanzien van volwassen delinquenten.

Uitsluitend ingaan op de sirenenzang van de Gemeenschappen zou opnieuw betekenen, dat de (gewenste) scheiding tussen hulp en dwang teloor gaat, dat geen ruimte overblijft voor de bepaling van andere tijdslimieten en andere inhoudelijke voorwaarden gekoppeld aan de maatregelen, dat aan de delinquent zijn 'daad' ontnomen wordt en derhalve elke mogelijkheid om deze daad symbolisch 'uit te

31. MAES, Ch., 'Jeugdbescherming: het incoherent model', *Mededelingenblad van de balie van Gent*, 1991-92, november 1991, 23.

32. MAES, Ch., Interventie op colloquium maart 1990 m.b.t. het gebruik van psychofarmaca door de jeugd, RUG-Commissie voorkoming misdadigheid, Provincie Oost-Vlaanderen.

wissen' via de mythisch verankerde processen van schuld en straf.³³ Bovendien dreigen, in de uitvoering, de populaties van hulpbehoevenden zonder antecedenten, en delinquenten opnieuw vermengd te worden, wat aanleiding kan geven tot vorming van criminogene subculturen.

De tweede oplossing is te weren, niet omdat de minderjarige absoluut strafrechtelijk onverantwoordelijk zou zijn, geen notie zou hebben van goed en kwaad, in de enge strafrechtelijke zin in de 'morele' onmogelijkheid zou vertoeven een misdrijf te plegen (moreel naast materieel element van het misdrijf), *maar*, omdat de bestaande reacties ten aanzien van meerderjarige delinquenten weliswaar normbevestigend werken, maar ten slotte hun *doeltreffendheid* (b.v. individuele en collectieve afschrikking) missen en ze in hun *uitvoering*³⁴ vooral nevenverschijnselen produceren (b.v. stigmata) die een ingepaste terugkeer in de maatschappij (resocialisatie) hypothekeren een aanleiding kunnen zijn tot nieuw a- of antisociaal gedrag of onaangepastheid.

De nieuwsoortige aanpak *verdient om doeltreffend te zijn vooral in de uitvoering van de leedtoevoeging, zinverlenende, zinvolle, humane invullingen*. En de *uitvoering* moet worden *gecontroleerd*.

Een zinvolle invulling van de sanctie sluit nauw aan bij de natuurlijke verhoogde vatbaarheid voor beïnvloeding en aanleren van de jongere.

Uitgaande van het mensbeeld dat minderjarigen geen 'Untermenschen' zijn, maar, in principe, dezelfde rechten en plichten hebben als alle mensen, dragen zij voor hun daden een zekere (ook strafrechtelijke) verantwoordelijkheid. Een snelle normbevestigende reactie duidt hen op die verantwoordelijkheid en is een verderzetting (van staatswege) van een opvoedingsmechanisme dat hen binnen het gezinsmidden bekend is (afkeuring en beloning).

De occasionele deviantie is bovendien geen ziekte, kan er een symptoom van zijn, maar moet zeker niet systematisch het voorwerp zijn van het onder de Wet van 8 april 1965 aangewende 'genezingsproces' aan de hand van 'maatregelen' waarvan de 'onzekere duur' op arbitraire wijze bepaald werd.

De Wet van 1965 was trouwens niet uitsluitend *jeugdbeschermend*; het beschermingsmodel verdoezelde zuiver repressieve *maatschappij*beschermende aspecten, waarbij door ficties en taalmystificaties elke verwijzing naar principiële strafrechtsbeginselen en corresponderende waarborgen voor het individu kon worden weerlegd.³⁵

Ik pleit voor terminologische zuiverheid in realistisch perspectief. Derhalve geen 'wet betreffende de jeugdbescherming' meer, maar 'jeugdwet', geen 'maatregelen' meer, maar 'straffen', enz.

De voorgestelde zinvol-sanctionerende aanpak moet derhalve ook, gelet op de duidelijk corrigerende en vrijheidsbelemmerende reactie, *alle* waarborgen inhouden van de klassieke strafrechtelijke benadering van volwassenen delinquenten (ook proceswaarborgen), zoals deze voorzien in internationale verdragsteksten (b.v. E.V.R.M.), evenals deze specifiek voor minderjarigen (- the United Nations

33. *Rondzendbrief uit het Freudiaanse veld*, 1991, nr. 45.

34. De executie van de straf bepaalt in beslissende mate het effect dat met de sanctie-oplegging wordt beoogd; door gebrekkige middelen is aldus b.v. de goede probatiewet in haar uitvoering in dezelfde mate gebrekkig.

35. Cf. noot 21.

Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing rules); – the Draft United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency –; – the United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty; de UNO-Conventie betreffende de Rechten van het Kind), ter bescherming van het individu tegen arbitraire staats(rechts)tussenkomsten.

De nationale wetgever moet er daarenboven voor waken dat het element 'dwang' binnen de gecommunautariseerde jeugdzorg niet tot een *essentieel* instrument of tot een *doorwegende* modaliteit van hulpverlening of bijstand aan personen verwordt; de hulpbehoevende, die zulke dwang of integendeel een volledig gebrek aan hulp ervaart, zou terecht moeten kunnen bij een onafhankelijke (Koninklijke) klachtencommissie of ombudsman.

B. SCHEMATISCHE PROEVEN TOT CONCRETISERING VAN DE NIEUWSOORTIGE ZINVOL-SANCTIONERENDE AANPAK, REKENING HOUDENDE MET ONTWIKKELINGS-PSYCHOLOGISCHE SCHARNIERLEEF TIJDEN

1. Leeftijden

- categorie I: minderjarigen beneden 10 j.:
strafrechtelijke verantwoordelijkheid 'juris et de jure' uitgesloten.
- categorie II: minderjarigen van 10 tot 12 jaar:
strafrechtelijke verantwoordelijkheid 'juris tantum'.
- categorie III: minderjarigen van 12 tot 15 jaar:
strafrechtelijke verantwoordelijkheid 'juris tantum'.
- categorie IV: minderjarigen ouder dan 15 jaar:
strafrechtelijke verantwoordelijkheid 'juris tantum'.

2. Aanpak

- categorie I: de gepleegde misdrijven worden burgerrechtelijk afgehandeld;
- categorie II: 1. berisping;
2. gecontroleerde waarschuwing;
3. gecontroleerde voorwaarden van werk en vrije tijd (eventueel met uitstel gedurende drie maanden tot één jaar);
4. verbod bepaalde plaatsen te betreden (eventueel met uitstel gedurende drie maanden tot één jaar);
5. restitutie (eventueel met uitstel gedurende drie maanden tot één jaar);
6. verbeurdverklaringen.
- categorie III: de straffen die kunnen worden opgelegd ten aanzien van categorie II, en bovendien, eventueel in combinatie met die straffen:
7. diensten ten bate van de gemeenschap (vanaf 14 jaar);
8. onderbrenging in internaat of bij betrouwbaar persoon of instelling (eventueel met uitstel gedurende drie maanden tot één jaar).
- categorie IV: de straffen die kunnen worden opgelegd ten aanzien van categorie III en bovendien:

9. vrijheidsberoving: in een gesloten instelling
(eventueel met uitstel gedurende drie maanden tot één jaar);
10. uithandengeving (vanaf 16 jaar)
(eventueel met uitstel gedurende drie maanden tot één jaar).

C. UITWERKING VAN A EN B

a) Bij IV is vrijheidsberoving slechts uitzonderlijk mogelijk, bij uitsluiting van andere gradueel strengere aanpak, en bij gemotiveerde beslissing;

b) Over de eventuele uithandengeving beslist de 'jongvolwassenkamer' in de rechtbank van eerste aanleg;

1) *Samenstelling*

- 1 ondervoorzitter;
- 1 jeugdrechter (maar niet de behandelende), of, in kleine arrondissementen 1 advocaat met 10 jaar praktijk en ervaring in jeugdzaken;
- 1 onderzoeksrechter belast met jeugdzaken (maar niet de behandelende), of, in kleine arrondissementen 1 rechter + O.M. belast met jeugdzaken.

2) In verband met de in het vooruitzicht gestelde aanpassing van de Wet van 19 januari 1990 tot verlaging van de leeftijd van burgerlijke meerderjarigheid³⁶ zou, voor de ernstigste misdaden, waarbij aanslagen worden gepleegd op de fysieke integriteit van de medemens, de nood aan specifieke begeleiding naar een risicoverminderende terugkeer van de delinquente jongere in de maatschappij met het imperatief van openbare veiligheid en met het rechtvaardigheidsgevoel van de burger kunnen worden verzoend; voor deze specifieke misdrijven, gepleegd door personen³⁷ tussen hun 16 jaar en hun meerderjarigheid, zouden de daders in principe tot hun 25 jaar kunnen worden onderworpen aan een zichzelf-realiserende, zinverlenende, zinvolle begeleiding binnen een inrichting, exclusief voor delinquente jongvolwassenen;

Deze ingrijpende maatregel zou te allen tijde, ambtshalve, op vordering van het O.M. of op verzoek van de jongvolwassene (en van de ouders, zo minderjarig) en na enquête (waarbij zou kunnen gedacht worden aan rapportage door een probatie-assistent) kunnen worden afgezwakt of ingetrokken;

3) Bevoegdheid van de 'jongvolwassenkamer' in de schoot van de rechtbank van eerste aanleg: beslissen over de toepassing hetzij van (een herschreven) artikel 37bis, par. 2 van de Wet van 8 april 1965, hetzij van het artikel 38 van die Wet en over de maatregel van verdere begeleiding tot 25-jarige leeftijd op grond van de haar door zowel de jeugdrechter als onderzoeksrechter meegedeelde gegevens betreffende de feiten en de persoonlijkheid van de jongere.

Alle procedurewaarborgen van het gemeen recht (hoger beroep, verdediging, enz.) worden voorzien.

4) Vermits het 'jongvolwassenen-strafrecht' uit de 'jeugdbescherming' wordt gelicht en niet meteen in het gemeen recht wordt neergezet, wordt de nationale

36. Zie o.m. *Parl. Hand.*, Senaat, 9 januari 1990, 1285 en 1301; *Gedr.St.*, Senaat, 1988-89, nr. 634/2, 14, 15, 17 en 18 (Verslag PATAER).

37. Let op de bewust afwijkende terminologie t.a.v. art. 38 van de Wet van 8 april 1965.

wetgever de mogelijkheid geboden tot maatregelen-diversificatie waarvan hij tevens de uitvoering verzekert in eigen instellingen.³⁸

e) Ten aanzien van de straffen vermeld onder II.3, 4 – III.7, 8 – IV.9 kan het proportionaliteits- en legaliteitsbeginsel worden geëerbiedigd door de uit te werken volgende denkoefening: binnen de limieten van de eventueel bij de wettelijke definiëring van 'straf' te bepalen proportionaliteit van de in het Strafwetboek bepaalde, met misdrijven corresponderende straftermijnen zou, bij vonnis van de jeugdrechtbank, de maximumduur van de strafmaatregel worden bepaald; binnen die dubbele begrenzing zou herziening, telkens bij gemotiveerde beschikking, vatbaar voor verhaal, steeds kunnen.

f) De straffen vermeld onder III.8 en IV.9 zijn vervangend door niet-naleving van de straffen vermeld onder II.1, 2, 3, 4, 5 en III.7 volgens het principe hiervoren sub e) aangehaald.

g) Alle voorlopige beslissingen zijn vatbaar voor onmiddellijke tenuitvoerlegging spijs verhaal (vgl. art. 52 en 58 Wet 8 april 1965);

h) Ten aanzien van de straffen vermeld onder III en IV.9 worden termijnen van controle en gemotiveerde verlenging ingevoerd alsmede klachtrecht (ombudswerking);

i) Door uitbreiding van de mogelijkheden tot verhaal (b.v. tegen als 'administratief' afgehandelde aangelegenheden tijdens III.8 en IV.9), door invoering van klachtenrecht en herziening van het inzagerecht van de persoonlijke gegevens³⁹, door vroegtijdige rechtsbijstand wordt gestreefd naar een verhoging van de kansen op behoorlijke procesvoering (due process en due treatment).

Naast de responsabiliserende straffen als maatschappelijke reactie op de delinquentie past het ook, en meer dan voorheen, belang te hechten aan de positie van het *kind-slachtoffer* (tegen kindermishandeling, verwaarlozing, incest, video-gruwel, exploitatie in arbeid, ontvoering, pornografie, prostitutie, deelname aan misdrijven, orgaanverzameling, alcohol, drugs, psychofarmaca en niet in het minst tegen volwassen verkeersgeweld).

Epiloog

De zieke, oude Wet van 1965 is vermoord en we slagen er maar niet in op decante wijze zijn erfenis te delen. Waarschijnlijk zijn we met te velen, die, ergens, aan de moord schuldig zijn, zodat we er in de grond geen recht op hebben.

38. SMETS, J., 'Gerechtelijke jeugdbescherming: recente evoluties', *R.W.*, 1990-91, (105), 107; *Parl. Hand.*, Kamer, 28 juli 1988, 1350.

39. Art. 55 W. 8 april 1965 versus art. 125 Tarief in Strafzaken of bij gemotiveerde beslissing van de jeugdrechtbank na verzoek van de minderjarige.